

1990 - פרשת רמי דותן

מאת: סגן אוהד מנור, תובע צבאי בפרקליטות מרכז וחיל האוויר, התביעה הצבאית

באוקטובר 1990 נעצר תא"ל רמי דותן בחשד לעבירות חמורות שבראשן לקיחת שוחד וקבלת דבר במרמה תוך ניצול כוחו ומעמדו כראש להק ציוד בחיל האוויר. תא"ל דותן הורשע במסגרת הסדר טיעון ונשלח לשנים ארוכות בכלא. תקדימיות הפרשה, היקפה והעובדה שהתיק הסתיים בהסכם בין התביעה להגנה עוררו הד ציבורי והציפו את שאלת הצדקתם של הסדרי טיעון.

רקע עובדתי

ביום 28 באוקטובר 1990 נעצר ראש להק ציוד בחיל האוויר דאז, תא"ל רמי דותן. החשד היה כי בין השנים 1983 – 1990 דותן פעל כדי לסייע לחברו יורם אינגביר בקבלת עבודות של משרד הביטחון, וזאת על אף שאינגביר לא נרשם בתור "ספק מורשה" של משרד הביטחון. זאת, עשה דותן באמצעות חברות ישראליות וזרות ששימשו פרגוד להעברת העבודות לאינגביר. זו הייתה שיטת הפעולה: דותן ניצל את כוחו ומעמדו בכדי להמליץ על פרויקטים חיוניים לחיל האוויר, חברות "הקש" המקושרות לאינגביר ולדותן היו מפיקות רווחים אדירים – ושני השותפים היו גורפים את הרווחים לכיסם. באחד המקרים, דאג דותן לנפח את עלותו של פרויקט ניסויי טיסה שנדון במגעים בין משרד הביטחון לחברתו של אינגביר וקבע את תקציב הפרויקט על למעלה מ-7.5 מיליון דולרים. בפועל, נוצלו לצורך הפרויקט 300,000 דולר בלבד, והיתרה שולשה, בין היתר, גם לכיסו של דותן. שיתוף פעולה זה נעשה מתוך הבנה בין שני החברים, כי לאחר שחרורו של דותן משירות צבאי, האחרון יצטרף לעסקיו של אינגביר ויזכה בנתח מהרווחים. במהלך השנים, שיתף דותן בסוד העניינים גם שני קצינים בדרגות רס"ן ואל"ם שהיו תחת פיקודו ולקחו חלק פעיל במעשים. לכל אלה, יש להוסיף את התכנון של דותן לחטוף עד במשפט "על מנת שלא ידבר". פריצת הדרך בחקירת הפרשה הייתה מציאת צוואתו של דותן במרתף בניין להק ציוד, בה הוא פירט על אודות חשבונות הבנק השונים השייכים לו ברחבי הגלובוס.

ההליך המשפטי

בסופו של יום ולאחר חקירת מצ"ח, התקיימו מגעים בין התביעה להגנה וגובש בעקבותיהם הסדר טיעון, שאושר על-ידי בית הדין הצבאי. דותן הורשע בשורה של עבירות, בהן לקיחת שוחד, קבלת דבר במרמה, קשירת קשר לביצוע פשע, שיבוש מהלכי משפט, החזקת מטבע חוץ ללא היתר, מרמה והפרת אמונים והתנהגות שאינה הולמת.

נגזרו עליו 13 שנות מאסר בפועל, 5 שנות מאסר על תנאי, גירוש מהצבא והורדה בדרגה. מי שהחל את הפרשה כתת אלוף, סיים אותה כטוראי עם אות קלון לשארית חייו. כפי שתיאר זאת בית-הדין הצבאי בגזר הדין: "אם נותרו עוד בקירבו של הנאשם זה רסיסי מצפון אנושי – יצטרך הוא לשאת עליהם... את אותות הקלון שהטביעו מעשיו בשמה של המדינה ובשמו של חיל האוויר".

קבלת אודותוח ללוח מעריב

התשלום האחרון ב- 2.1.91

המנוחה

לבעל טרטיס 611001

אשראי

וכיכ בסניכינו בת"א

118 דלינגטון 118

4 בן יהודה 4

לא למחור

מעריב

יום ב', 29.10.90 י' חשוון תשנ"א, מלון מיר 12000; שנת מ"ג המזל 1.30 עם (כולל בעלים) המזל כוללת - 1.10 ש"ח 44 קמנד; כל הנסיונות שמוזות ל"סעיפים" © MAARIV 1990

תא"ל דותן מחיל האוויר נעצר כחשוד בקבלת שוחד

רמי דותן משמש כראש להק ציוד חשוד שביצע את העבירות לשהיה במשלחת הרכש של משרד הבטחון בניו יורק עם דותן נעצרו 3 אזרחים ביניהם המהנדס יורם אינגביר

אל המפקדה הצבאית עם אשכול לוח קצונה את תא"ל רמי דותן מיל האוויר. עם דותן נעצרו שלושה אזרחים את הש"ר

רמי נעצרו ונמנו שניו וסקלת סמים

יורם אינגביר, מהנדס ישראלי, שחיבר

מכרז נפרדת חקירה נמשכת במיל

המסך בלונדון 2

באתר נעבדאל דותן ויסיסי לוי

מזה חודש מנסה לל מסתיר ישר

המסך בלונדון 2

הפרשה זכתה להד ציבורי נרחב | כותרת עיתון "מעריב" מיום שני, 29 באוקטובר 1990 (אתר הספרייה הלאומית)

עניינו של דותן הובא בפני ועדת השחרורים הצבאית (הוועדה הצבאית לעיון בעונש), שהחליטה לשחרר אותו לאחר ריצוי שני שלישים מעונשו. ברם, נוכח חומרת מעשיו והשפעתם, התנועה למען איכות השלטון הגישה לבג"ץ עתירה נגד ההחלטה. שם, כנגד עמדת המדינה, שלא ראתה מקום להתערבות בהחלטת הוועדה לעיון בעונש, שופטי בג"ץ ביטלו את החלטת הוועדה לעיון בעונש, וציינו לגנאי את חומרת מעשיו של דותן: "מעללי הרעים של דותן הם שהביאו עליו את עונשו והם שימנעו את שחרורו בתום שני שלישים מתקופת מאסרו בפועל".

בסופו של דבר, דותן שוחרר לאחר ריצוי 12 שנות מאסר, מרבית עונשו, בסוף חודש אוקטובר 2002.

חשיבותה של הפרשה

ישאל הקורא – האם מי שגרף לכיסו כ-12 מיליון דולר ושהיקף הכספים שהוציא במרמה מגיע לכ-40 מיליון דולר, הוא האיש לשבת עמו למשא ומתן לשם הגעה להסדר טיעון? האם נחקר שאינו משתף פעולה עם רשויות החקירה, שותק למעלה מחודש וחצי בחקירותיו, מדיח קצינים ונגדים שהיו תחת פיקודו מלהעיד ואף מתכנן לחטוף את אחד מהעדים המרכזיים נגדו, הוא האיש שעל התביעה לנסות להגיע עמו להבנות?

שאלות אלה עוררו דיון ציבורי, בשעת קבלת ההחלטות ממש. לצורך הערכת חשיבות הפרשה, יש להידרש לחלק מן השיקולים המובילים את רשויות התביעה לחתימה על הסדרי טיעון. בין שיקולים אלה מובאים לא אחת היבטים מעשיים ומנהליים, דוגמת החיסכון בזמן השיפוטי הנובע

מהרשעתו של הנאשם ללא צורך בניהול משפט, וההימנעות מהקצאת משאבים בהיקפים משמעותיים לניהול המשפט.

מעלליו של דותן נמשכו שנים רבות, חצו גבולות ויבשות, וכללו מעורבות של קצינים רבים בצבא כמו גם חברות בינלאומיות. ניהול משפטו היה עלול להימשך שנים רבות. הערכה זו הוכיח עצמה – שכן על דותן הוטל בעקבות הסדר הטיעון עונש חמור, וניהול משפט לא היה מביא בהכרח להטלת ענישה מחמירה עוד יותר.

תא"ל יצחק גת, ראש להק ציוד המורש:

"פרשת דותן תמשיך עוד זמן רב להעיק על חיל-האוויר"

במהלך '93 יגיעו מסוקי האפאצ'י ובהמשך יגיעו מסוקי הבלקיהוק • המנועים של האפאצ'י והבלקיהוק דומים מאוד • נשתדל להשתמש באותן תשתיות כדי לחסוך עלויות, אך נזדקק לתוספת תקציבית כדי לממן את הקליטה • גם היום, ישנם עדיין סימנים עמוקים לפגיעתה הרעה של פרשת דותן • מהמצב שאליו הבנים איתנו רמי דותן נובל לצאת רק בשנת 2000 • אומנם נפגעו מספר סמכויות שהיו בעבר ללהק ציוד, אך בעת לא מוסתרים נתונים מאף גורם בחיל-האוויר, במטבח'ל או במשרד הביטחון • המשבר

"מהמצב שאליו הבנים איתנו רמי דותן נובל לצאת רק בשנת 2000" מעריך תא"ל יצחק גת, ראש להק ציוד, ערב פרישתו מחיל-האוויר ומניסתו לתפקיד מנכ"ל רפ"ל. "גם היום, ישנם עדיין סימנים עמוקים לפגיעתה הרעה של הפרשה. שניים רבים שנעשו בתהליכי הרכש, מקשים על קניית מערכות חרשות. בימים אלה, לדוגמה, בורקים האמריקנים את מערכת הרכש שלנו בח"ל כדי לעמוד מקרוב על הכללים והנהלים ועל התאמתם לכללי הרכש המותרים. גם התליכים המשפטיים של הפרשה, בארץ ובח"ל, עדיין לא הסתיימו. בארה"ב, אפילו לא הועמדו אנשים לדין, כולל השותף המרכזי של רמי דותן. להערכתו, פרשת דותן תמשיך עוד זמן רב להקשות ולהעיק על חיל-האוויר."

מה נעשה בחיל-האוויר כדי לפתור את הבעיות שנוצרו עקב פרשת דותן? מיד עם כניסתו לתפקיד מינה מפקד חיל-האוויר ועדה בראשות ראש המטה, שכתבה את תהליכי הרכש וההצטיידות בחיל-האוויר, מהשלב הראשוני שבו מוגדר התקציב ועד לשלב הסופי של קליטת הציוד. מסקנות הוועדה פגעו לכאורה במספר סמכויות שהיו בעבר ללהק ציוד, אך

מכל גורם שהוא בחיל-האוויר, במטבח'ל או במשרד הביטחון. בעבר, הסתרת הנתונים הייתה אמצעי בדי רצף כדי לגרום להחלטות ליפול כרצונו. אני החלטתי שלא לנצח כמאבקים אלה עליידי שליטה בנתונים, אלא באמצעות העובדות. היו גם תהליכים כאבים שהתרחשו בענף הנעה, למשל, המטפל בכל הקשור למנועי החיל. שמונה אנשים אולצו לפרוש באופן מודרך כתוצאה מהחליים המשפטיים. כל אחד מהם היה מעורב בפרשה בדרך כלשהי, למרות שאף אחד מהם לא הואשם בפקולת שוחד או בעבירה פלילית. אני משוכנע, שכל אחד מהם היה בטוח שהוא פועל אך ורק כשם טובת חיל-האוויר. לצערי, הם נכשלו בכך שלא ידעו לשים סייג לפעולתם זו.

משרד ההגנה האמריקני הודיע בערב ראש השנה כי מדינת ישראל תקבל 25 מסוקי אפאצ'י ר107 ממוקד בלדיהוק. ממי יגיעו המסוקים?

במהלך '93 יגיעו מסוקי האפאצ'י ובהמשך יגיעו מסוקי הבלקיהוק. עדיין איננו יודעים מה יהיה מצבם של אותם מסוקים הנדרגו את הדרגם אותו אנו מבקשים, והרגישו שני נושאים מרכזיים עבורנו: המנוע ומערכת האווירניקה. אני

**תוצאות הפרשה ליוו את חיל האוויר משך זמן רב | העמוד – מתוך ראיון שפורסם בביטאון חיל האוויר
בשנת 1992 עם ראש להק הציוד בחיל האוויר בשנת
(מראיינים: ענר גוברין וקובי מרינקו)**

יחד עם השיקולים המשאביים, באים גם עניינים נוספים.:

שיקול משמעותי חשוב נוסף, הוא טיב הראיות הנאספות במהלך החקירה; התביעה הצבאית לעיתים נדרשת להגיע למסקנה, לפיה לא ניתן להגיע באופן פשוט לכלל הראיות ולהביא להרשעה בכלל העבירות בהן הוחשד חייל, ולכן נדרשת "התמקדות" בעבירות מסוימות, תוך השגת שיתוף פעולה מצד החשוד או הנאשם. התביעה הצבאית סברה, כי נדרש שיתוף פעולה של דותן על מנת להגיע באופן מהיר ויעיל למידע על כלל העבירות אותן ביצע עם שותפיו. לדבר הייתה חשיבות, שכן בשל טיב העבירות, לא היה נתיב ברור לאיתורם של כלל המעורבים בביצוע העבירות, ומן הצד השני לניקויים של מי שנחשדו כשותפים למעשה המעל, אך בפועל לא הייתה להם יד בדבר.

מרכיב נוסף בקבלת ההחלטה על הסדרי טיעון נוגע לעיתים למעמדו של הנאשם. דותן כיהן כראש להק ציוד בחיל האוויר, והיה בעל קשרים רבים בצבא ומחוצה לו. הוא נחשף מתוקף תפקידו השונים בחיל למידע רגיש. בנקודה זו, התביעה הצבאית הייתה מחויבת לשקול גם שיקולים רחבים הנוגעים לבטחון המדינה. ברור היה שאין לאפשר מצב של זליגת מידע רגיש שרשויות

הצבא לא הכירו ולא ידעו לאמוד את משמעות חשיפתו, אפילו בדיעבד, וגם בשל כך הייתה חשיבות לסיום המשפט תוך הבטחת שיתוף הפעולה המלא של דותן עם הרשויות..

מדוע בחרתי בפרשה זו?

1990: כעשור אחרי פרשת אהרון אבוחצירא, כתשע שנים לפני פרשת אריה דרעי, שש עשרה שנים לפני פרשת שלמה בניזרי ועשרים וארבע שנים לפני פרשת "הולילנד". הבחירה בתיק בעניינו של רמי דותן הייתה מתבקשת מבחינתי: הן בשל אופי העבירות בהן הורשע, שברבות השנים הפכו "למכת מדינה", הן בשל תקדימיות העבירות בצה"ל ובעיקר בשל פועלה של התביעה הצבאית בפרשה, אשר אני משמש כנציג שלה היום.

התביעה הצבאית טיפלה בפרשה תקדימית מבחינת רשויות האכיפה הצבאיות, באופן מקצועי. היא הביאה להרשעתו של דותן בשורת עבירות והטלת עונש מאסר כבד עליו בגין המעשים שבהם הורשע. זאת, תוך הבטחת הלימה בין חומר העבירות והקלון שהמיטו על צה"ל, לעונש שנגזר עליו.

בנוסף, השיקולים אותם שקלה התביעה הצבאית באותה העת, מלמדים על כך שבמקרים המתאימים, אינטרס הציבור אותו התביעה שוקלת, כולל לא רק את מיצוי הדין עם הנאשם, אלא היבטים מערכתיים נוספים, מתוך במבט רחב וממלכתי. כמו כן, בעיניי, טיפולה של התביעה הצבאית בהקשר זה ממחיש את האופן בו יש לטפל במקרי שחיתות שלטונית וממסדית, מיד עם גילויים. כפי שאמר שופט ביהמ"ש העליון מני מזוז: "במקום בו אתה מגלה מעשה שחיתות אחד, קרוב לוודאי שיש לו "אחים ואחיות ושכנים", כי הוא מייצג משהו בחברה. כיוון שכך, ההתמודדות עם השחיתות מחייבת התחקות אחר שורשי התופעה לצד הטיפול הפרטני".

להרחבה, ראו את המקורות הבאים:

- מ/1/91 התובע הצבאי הראשי נ' תא"ל רמי דותן (1991).
- בג"ץ 3959/99 התנועה לאיכות השלטון נ' הוועדה לעיון בעונש (1999).
- עיונים בביטחון לאומי "שחיתות שלטונית בישראל", גיליון מס' 9 (יוני 2008).